

วิธีวิทยาที่ใช้ศึกษาวรรณกรรมประเภทแฟนตาซีในช่วง ปี พ.ศ. 2530-2562

METHODOLOGY IN THE STUDY FANTASY LITERATURE IN YEAR 1987-2019

ทัศศิยาภรณ์ สุขสง*

*Touchsiyaporn Suksong**

สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Department of Thai, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University.

**Corresponding author, e-mail: Nan3111@me.com*

Received: 9 December 2020; **Revised:** 26 November 2021; **Accepted:** 15 December 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมบทคัดย่อวิทยานิพนธ์และวิเคราะห์วิธีวิทยาที่ใช้ในการศึกษาวรรณกรรมประเภทแฟนตาซีในช่วงปี พ.ศ. 2530-2562 โดยใช้ข้อมูลในเว็บไซต์ต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จากนั้นนำข้อมูลที่รวบรวมมาวิเคราะห์วิธีวิทยาที่ใช้ในการศึกษาและนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์ ซึ่งจากการศึกษาสถานภาพงานวิจัยเกี่ยวกับวรรณกรรมแฟนตาซีพบว่า มีวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมแฟนตาซีในช่วงปี พ.ศ. 2530-2562 ในเว็บไซต์ต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จำนวน 18 เรื่อง จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าการศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมแฟนตาซีพบในหลายมหาวิทยาลัยแต่ส่วนใหญ่พบในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และยังทำให้เห็นว่าการศึกษาวรรณกรรมประเภทแฟนตาซีมีการศึกษาสาขาวิชาต่าง ๆ ไม่เพียงแต่สาขาวิชาภาษาไทยเท่านั้น แต่ยังปรากฏในสาขาวิชาอื่น เช่น สาขาที่เกี่ยวข้องกับนิเทศศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ เป็นต้น นอกจากนี้พบว่า วิธีวิทยาในการศึกษาวรรณกรรมแฟนตาซีในวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มีทั้งหมด 5 วิธี ได้แก่ การศึกษาในเชิงวรรณคดีศึกษา จำนวน 6 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 33 การศึกษาในเชิงคติชนวิทยา จำนวน 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 6 การศึกษาในเชิงนิเทศศาสตร์ จำนวน 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 11 การศึกษาในเชิงศิลปกรรมศาสตร์ จำนวน 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 11 และการศึกษาโดยการบูรณาการศาสตร์ จำนวน 7 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 39 ดังนั้น จากการศึกษาจึงทำให้เห็นถึงวิธีวิทยาที่ใช้ในการศึกษาวรรณกรรมที่ผ่านมาแล้ว ยังสามารถนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาวรรณกรรมต่อไปในอนาคตได้อีกด้วย

คำสำคัญ: วิธีวิทยา; วรรณกรรมแฟนตาซี; ปี พ.ศ. 2530-2562

Abstract

This article aims to collect abstracts and synthesize the research status of fantasy literature. By means of collecting dissertation data from autonomous universities. On different websites of autonomous universities found 18 theses. After that, the collected data were analyzed for the methodology used in the study and presented by the descriptive analysis. The study of the research status of fantasy literature found that the study of literary fantasies in many universities but most of them were found in Chulalongkorn University. And also shows that the study of fantasy literature is studied in many disciplines, not just the Thai language program. But also appearing in other disciplines, such as communication arts, fine arts, etc. From the study found that methodology in the study of fantasy literature in all 5 theses of the autonomous university including, 6 studies in literary studies, accounting for 33%. Folklore study, amount 1 topic, accounting for 6%. Communication arts study, amount 2 topics, accounting for 11%. Fine arts studies, amount 2 topics, accounting for 11% and Education by training seminars, amount 7 topics, accounting for 39% Therefore, the study shows that the methodology used in the study of literature in the past can also be used as a guideline for further study of literature in the future.

Keywords: Methodology; Fantasy Literature; Year 1987-2019

บทนำ

วรรณกรรมแฟนตาซี เป็นวรรณกรรมที่เป็นที่นิยมมากในหมู่นักอ่านที่ต้องการสร้างจินตนาการยาวชนส่วนใหญ่ต่างก็รับรู้เรื่องราวที่มีความเป็นแฟนตาซีมาตั้งแต่วัยเยาว์ผ่านเรื่องเล่าพื้นบ้าน ตำนาน ทั้งที่เป็นมุขปาฐะและลายลักษณ์ และถือว่าเป็นวรรณกรรมที่มีตัวละคร จาก และโครงเรื่องให้มีความมหัศจรรย์ เป็นสิ่งที่น่าเหลือเชื่อ แม้แต่วิทยาศาสตร์ก็ไม่สามารถพิสูจน์ได้ นอกจากนี้วรรณกรรมแฟนตาซียังมีเนื้อหาที่ส่งเสริมจินตนาการของเด็กให้โลดแล่นไปอย่างไม่มีขอบเขตอีกด้วย

วรรณกรรมแฟนตาซีของไทย แต่เดิมปรากฏอยู่ในรูปแบบของตำนานหรือนิทานพื้นบ้าน ซึ่งต่างจากในปัจจุบันที่วรรณกรรมแฟนตาซีเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการถ่ายทอดปัญหาหรือความจริงที่เกิดขึ้นในสังคม อีกทั้งวรรณกรรมแฟนตาซียังมีส่วนช่วยในการพัฒนาจินตนาการของเด็ก ๆ อีกด้วย วรรณกรรมแฟนตาซีจึงถืองานเขียนที่มีความน่าสนใจทั้งในส่วนของตัวละคร จาก วัตถุต่าง ๆ ฯลฯ ที่มีความมหัศจรรย์ทำให้เรื่อน่าติดตามและมีความสนุกสนาน และแฝงไปด้วยข้อคิดต่าง ๆ จำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตามรูปแบบของการนำเสนอองค์ประกอบของแฟนตาซีส่วนใหญ่ยังได้รับอิทธิพลมาจากเทพนิยาย ตำนาน หรือนิทานพื้นบ้านเช่นเดิม เพราะ องค์ประกอบของตำนานและนิทานพื้นบ้านนั้น สามารถตอบสนองความต้องการของเด็กได้อย่างดี [1] อีกทั้ง กุหลาบ มลลิกะมาศ [2] กล่าวว่า แฟนตาซี หมายถึง กลวิธีการสร้างเรื่องแบบเหนือวิสัย จึงกล่าวได้ว่าจินตนิยาย คือ นวนิยายที่มีเหตุการณ์น่าตื่นตาตื่นใจ ชวนให้ระทึกใจ และสนุกสนาน เพราะอาจเป็นเรื่องลึกลับย้อนอดีต เหนือธรรมชาติ มากด้วยจินตนาการ ใช้กลวิธีสร้างเรื่องที่เกินไปจากลักษณะที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง ใช้โลกที่

ไม่มีอยู่จริง หรือใช้ตัวละครที่เลื้อยเชื่อ หรือใช้หลักวิทยาศาสตร์ที่ยังไม่มีผู้ค้นพบ จึงทำให้เกิดความน่าสนใจด้วยการผสมผสานเรื่องราว และตัวละครที่เกินจริงได้อย่างลงตัว นั่นเอง

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ผู้ศึกษาเล็งเห็นว่า ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีการแต่งวรรณกรรมแฟนตาซีจำนวนมากโดยมีการนำวรรณกรรมกลุ่มนี้ไปวิจัยกันพอสมควร ผู้ศึกษาจึงต้องการรวบรวมวิทยานิพนธ์จากมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐในช่วงปี 2530-2562 เพื่อศึกษาวิธีวิทยาและแง่มุมต่าง ๆ ในวรรณกรรมแฟนตาซี เพื่อให้เหล่านักศึกษาตลอดจนนักวิจัยเห็นแนวทาง ตลอดจนทิศทางการศึกษาวรรณกรรมแฟนตาซีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อรวบรวมบทความวิทยานิพนธ์จากมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ที่ศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมแฟนตาซีในช่วงปี พ.ศ. 2530-2562
2. เพื่อศึกษาวิธีวิทยาที่ใช้ในการศึกษาวรรณกรรมแฟนตาซีในช่วงปี พ.ศ. 2530-2562

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เลือกประเด็นที่สนใจ คือ องค์ความรู้ของวรรณกรรมแฟนตาซี
2. เนื่องจากวรรณกรรมแฟนตาซีมีการวิจัยเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงกำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า โดยเลือกศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2530-2562 และจะศึกษาเฉพาะมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐเท่านั้น
3. นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวม มาจัดกลุ่มการศึกษาตามขอบเขตของวิธีวิทยาที่ใช้ในการศึกษาวรรณกรรมแฟนตาซี
4. นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์ ดังนี้

ผลการวิจัย

วิธีวิทยาที่ใช้ในการศึกษาวรรณกรรมประเภทแฟนตาซี

1. การศึกษาในเชิงวรรณคดีศึกษา นักวิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของวรรณกรรม และกลวิธีในการแต่ง ซึ่งพบได้ทั้งในวรรณกรรมไทยและต่างประเทศทั้งที่เป็นวรรณกรรมแปลไทยและวรรณกรรมที่เป็นต้นฉบับภาษาต่างประเทศ ดังนี้ การศึกษาองค์ประกอบใน วรรณกรรมและวรรณคดีไทย พบว่า วิทยานิพนธ์ในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐได้ศึกษาแฟนตาซีที่ใช้วรรณกรรมและวรรณคดีของไทย ศึกษาเฉพาะด้าน เช่น ฉาก หรือศึกษาครอบคลุมองค์ประกอบโดยศึกษาผ่านวรรณกรรมจินตนิยาย วรรณคดีไทย วรรณคดีพื้นบ้าน และวรรณกรรมดิจิทัล ดังนี้ วิทยานิพนธ์ ของรัชนิกร รัชตกรตระกูล เรื่อง ฉากในจินตนิยายของแก้วแก้ว [3] ได้ศึกษาฉากในนวนิยายที่มีผลต่อผู้อ่าน และมีการแสดงให้เห็นถึงบทบาทของฉากต่าง ๆ ในเรื่องที่มีผลกับความคิดต่าง ๆ ที่ผู้เขียนนำเสนอ ต่อมาคือ วิทยานิพนธ์ ของจิรณัทย์ วิมุติสุข เรื่อง การใช้วรรณคดีไทยและวรรณกรรมพื้นบ้านในนวนิยายของแก้วแก้ว [4] ได้ศึกษานวนิยายของแก้วแก้ว จำนวน 13 เรื่อง โดยศึกษาลักษณะที่เป็นจินตนิยายที่ได้รับอิทธิพลจากวรรณคดีพื้นบ้าน ได้แก่ คำโครงเรื่อง ตัวละคร และฉาก ที่มีการปรับ

ใช้ให้เหมาะสมกับปัจจุบัน ต่อมาคือ วิทยานิพนธ์ ของพรรณทิภา จินกลับ เรื่อง การศึกษาวิเคราะห์นวนิยายไทย ที่นำเสนอการเดินทางข้ามเวลา [5] ได้ศึกษาองค์ประกอบ โครงเรื่อง กลวิธีการดำเนินเรื่องของนวนิยายไทย เพื่อศึกษาลักษณะเฉพาะและแนวคิดที่ปรากฏในนวนิยาย และวิทยานิพนธ์ที่มีความน่าสนใจอีกเรื่องเป็นการศึกษาวรรณกรรมดิจิทัล คือ วิทยานิพนธ์ ของสิทธา อุปนิขิต เรื่อง พฤติกรรมตัวละครวัยรุ่นที่ปรากฏในนวนิยายบนอินเทอร์เน็ตและทัศนคติของผู้อ่าน [6] เป็นการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ลักษณะนวนิยายบนอินเทอร์เน็ต ลักษณะพฤติกรรมตัวละครวัยรุ่นในนวนิยายบนอินเทอร์เน็ต และวิเคราะห์ทัศนคติของผู้อ่าน โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาจากนวนิยายบนอินเทอร์เน็ตและวิเคราะห์พฤติกรรมตัวละครวัยรุ่นในนวนิยาย

นอกจากนี้ ยังพบการศึกษาวรรณกรรมแฟนตาซีในวรรณกรรมต่างประเทศที่มีการใช้วรรณกรรมแฟนตาซีของชาติอื่น ๆ ซึ่งวรรณกรรมแฟนตาซีของต่างประเทศที่ผู้ศึกษานิยมนำมาศึกษาส่วนใหญ่เป็นผลงานของนักเขียนชาวอังกฤษ เช่น Harry Potter ของ J.K.Rowling Gulliver's Travels ของ Jonathan Swift และ The Borrower ของ Mary Norton เช่น วิทยานิพนธ์ ของปาริชาติ สุคนธ์พานิช เรื่อง แฮร์รี่ พอตเตอร์ : วรรณกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการอ่าน [7] ได้ศึกษาจุดเด่นของวรรณกรรม ศึกษาองค์ประกอบการแต่ง สัญญา ต่าง ๆ ในเรื่องและศึกษาวิธีการสร้างตัวละคร เพื่อแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของการแต่งแฮร์รี่พอตเตอร์ที่ส่งผลต่อการอ่านของคน และวิทยานิพนธ์ ของโอษฐ์สุมา ชุมพงศ์ เรื่อง โลกมหัศจรรย์ของคนตัวจิ๋วในวรรณกรรมแฟนตาซีสมัยใหม่ [8] ได้ศึกษาว่ามีการสร้างตัวละครแฟนตาซีตัวจิ๋ว ฦากต่าง ๆ และแก่นเรื่องอย่างไร เพื่อศึกษาขอบและความเชื่อในงานวรรณกรรมแฟนตาซีสมัยใหม่และโอกาสในการเรียนรู้ของผู้อ่านวรรณกรรม

เมื่อพิจารณาเป็นรายสถาบันพบวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาในเชิงวรรณคดีศึกษา มีดังนี้ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบจำนวน 4 เรื่อง แบ่งเป็น หลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย จำนวน 2 เรื่อง หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตรพัฒนาการ จำนวน 1 เรื่อง และสาขาการสื่อสารมวลชน จำนวน 1 เรื่อง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบจำนวน 1 เรื่อง จากวิทยานิพนธ์ของสาขาภาษาไทย และมหาวิทยาลัยทักษิณ พบจำนวน 1 เรื่อง จากวิทยานิพนธ์ ของหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษ

2. การศึกษาในเชิงคติชนวิทยา การศึกษาแฟนตาซีในเชิงคติชนวิทยา นักวิจัยมุ่งศึกษาโดยใช้แนวคิดดัชนีอนุภาค ของสตีล ทอมสันปี การศึกษาแบบเรื่องรวมไปถึงการศึกษาความเชื่อต่าง ๆ ที่ปรากฏในสังคมจากการศึกษาวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐมีการศึกษานวนิยายแฟนตาซีในเชิงคติชนวิทยาในด้านความเชื่อที่ปรากฏในนวนิยาย พบจำนวน 1 เรื่อง คือ วิทยานิพนธ์ ของสะอาด รอดคง เรื่อง วิเคราะห์นวนิยายเหนือธรรมชาติของแก้วแก้ว [9] ได้ศึกษาความเชื่อทั้งหมด 6 ประเภท คือ ความเชื่อเกี่ยวกับโชคชะตาของมนุษย์ ความเชื่อเรื่องเวทมนตร์ คาถาและของขลัง ความเชื่อเรื่องลางสังหรณ์กับความฝัน ความเชื่อเรื่องอำนาจจิต ความเชื่อเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ และความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย

เมื่อพิจารณาเป็นรายสถาบันพบวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาในเชิงคติชนวิทยาเพียง 1 สถาบัน คือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบจำนวน 1 เรื่อง จากวิทยานิพนธ์ ของสาขาภาษาไทย

3. การศึกษาในเชิงนิเทศศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะในการสื่อสารไปยังมวลชนไม่ว่าทางใดก็ตาม เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น โดยใช้วิธีการศึกษาองค์ประกอบของสื่อ ซึ่งจากการศึกษาวิทยานิพนธ์

ในกำกับของรัฐพบว่า มีการศึกษาโดยใช้วิธีวิทยาและข้อมูลเชิงนิเทศศาสตร์พบ วิทยานิพนธ์ ของวิศิษฐ์ สุภาพระรัตน์ เรื่อง สร้างสรรค์ภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์โดยใช้ทฤษฎีแฟนตาซี [10] ซึ่งเป็นการศึกษาโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อหาประเภทของทฤษฎีความเป็นแฟนตาซีที่ใช้ในภาพยนตร์โฆษณาผลิตภัณฑ์ ประเภทของผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับการนำเสนอผ่านทฤษฎีความเป็นแฟนตาซี และเพื่อหาบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับความเป็นแฟนตาซีในแต่ละประเภท ซึ่งศึกษาผ่านการสร้างแบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์ภาพยนตร์โฆษณาที่นำเสนอผ่านความเป็นแฟนตาซี จากผลงานที่ได้รับรางวัลจากการประกวดภาพยนตร์โฆษณาต่าง ๆ และวิทยานิพนธ์ของอัปสร มีศิลป์ เรื่อง การถ่ายทอดความเป็นแฟนตาซีสำหรับเด็กในละครพื้นบ้านทางโทรทัศน์ [11] ที่มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาถึงลักษณะการปรับเปลี่ยนความเป็นแฟนตาซี รวมไปถึงวิธีการถ่ายทอดความเป็นแฟนตาซีสำหรับเด็กในละครพื้นบ้านทางโทรทัศน์ จากตัวอย่างผลงานเรื่องนางสิบสอง พระสุธน-มโนห์รา และแก้วหน้าม้า ของบริษัทสามเศียร จำกัด ซึ่งมี ประสบการณ์ในการผลิตละครประเภทดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน

เมื่อพิจารณาเป็นรายสถาบันพบวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาในเชิงนิเทศศาสตร์ จำนวน 1 สถาบัน คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 2 เรื่อง แบ่งเป็น หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภูมิทัศน์ จำนวน 1 เรื่อง และหลักสูตรนิเทศ ศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสื่อสารมวลชน จำนวน 1 เรื่อง

4. การศึกษาในเชิงศิลปกรรมศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการศึกษาเกี่ยวกับศิลปะและประยุกต์ศิลป์ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างสรรค์วิทยาการใหม่ ๆ ในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยใช้การศึกษาวិธีการสร้างผลงานและองค์ประกอบของผลงาน จากการศึกษาวิทยานิพนธ์ในกำกับของรัฐพบว่ามีการศึกษาแฟนตาซีในเชิงศิลปกรรมศาสตร์ ได้แก่ วิทยานิพนธ์ ของทิววุฒิ บุญวิจิตร เรื่อง แสง-สีกับพื้นที่ใหม่ในงานแฟนตาซีของข้าพเจ้า [12] ได้ศึกษาการนำเสนอผลงานการสร้างสรรค์ผ่านงานจิตรกรรม 2 มิติ ในรูปแบบจินตนาการแห่งความคิดฝันโดยอ้างอิงจากโลกแห่งความเป็นจริงผสมผสานกับความคิดและความรู้สึกภายในจิตใจของผู้วิจัย ผ่านการใช้สัญลักษณ์ในภาษาของจิตรกรรมเพื่อแสดงสาระความหมายที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาและอารมณ์ความรู้สึกภายในจิตใจสำนึกของผู้วิจัย และวิทยานิพนธ์ ของบงกช บัวชู เรื่อง สวนสนุกของฉัน [13] ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานอย่างเป็นระบบและเป็นขั้นเป็นตอนของผลงานศิลปกรรมที่เกิดจากจินตนาการที่ผู้จัดทำได้สร้างขึ้นแล้วเขียนเป็นรูปภาพ ซึ่งผ่านการแก้ปัญหาและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และค้นพบความชอบของตนเองได้จากผลงานที่สร้างและจะได้สร้างสรรค์พัฒนาความคิดและทักษะการแสดงออกเพื่อเป็นการแสวงหาแนวทางที่เป็นเอกลักษณ์ของตัวเองในอนาคต

เมื่อพิจารณาเป็นรายสถาบันพบวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาในเชิงศิลปกรรมศาสตร์ 2 เรื่อง ดังนี้ มหาวิทยาลัยศิลปากร พบจำนวน 1 เรื่อง จากวิทยานิพนธ์ ของหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาจิตรกรรม และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง พบจำนวน 1 เรื่อง จากวิทยานิพนธ์ของ หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาทัศนศิลป์

5. การศึกษาในเชิงบูรณาการศาสตร์ เป็นการนำวิธีวิทยาของศาสตร์ต่าง ๆ มาศึกษาร่วมกันเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการศึกษามากยิ่งขึ้น จากการศึกษาวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวกับการศึกษาแฟนตาซีในมหาวิทยาลัยกำกับของรัฐ พบการศึกษาที่มีการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ได้แก่ การบูรณาการระหว่างวิธีวิทยาเชิงคติชนวิทยาและเชิงวรรณคดีศึกษา ได้แก่ วิทยานิพนธ์ ของ อวยพร แสงคำ เรื่อง ลักษณะเด่นของนวนิยาย

ไทยที่มีตัวละครเป็นครูและนาถ [14] ได้วิเคราะห์องค์ประกอบและลักษณะเด่นของนวนิยายไทยที่มีตัวละครเป็นครูและนาถที่ตีพิมพ์ตั้งแต่ พ.ศ. 2529 – 2555 และศึกษาอนุภาคต่าง ๆ ที่ปรากฏในนวนิยาย การบูรณาการระหว่างการศึกษาเชิงคติชนวิทยากับการศึกษาเชิงนิเวศน์สำนึก ได้แก่ วิทยานิพนธ์ ของสุกุลภา วิเศษ เรื่องวรรณกรรมเยาวชนชุด เซ็นจูรี ของปีแอร์โดเมนิโก บัคคาลาริโอ : วรรณกรรมแนวแฟนตาซีกับนิเวศน์สำนึก [15] ซึ่งเป็นการศึกษาอนุภาคต่าง ๆ ในวรรณกรรม โดยใช้วิธีวิทยาการศึกษาอนุภาค ของสตติ ทอมสันปี และยังศึกษาความสัมพันธ์ที่สมมูลระหว่างมนุษย์ด้วยกันและระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ การบูรณาการระหว่างการศึกษาเชิงศิลปกรรมศาสตร์และจิตวิเคราะห์ ได้แก่ วิทยานิพนธ์ ของศุภมาส ทวีโชติภักดิ์ เรื่อง อเวจีสีชมพู [16] ได้ศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีจิตวิทยาของซิกมุนด์ฟรอยด์และข้อมูลต่างของสัญลักษณ์ที่ปรากฏในงานจิตรกรรมที่มีความเชื่อมโยงของเนื้อหาของจิตรกรรมและมีการรวบรวมงานทางด้านจิตรกรรมโดยตรงของนักจิตรกรรมสำคัญ ๆ ซึ่งแต่ละคนก็มีวิธีในการสร้างสรรค์งานในแบบฉบับของตัวเองที่แตกต่างกันออกไป การเก็บข้อมูลส่งผลทำให้ได้เปิดกว้างในการทำงานด้านแฟนตาซีในหลาย ๆ ด้าน และสามารถพัฒนาการวาดรูปได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น การบูรณาการระหว่างการศึกษาเชิงเปรียบเทียบกับการศึกษาเชิงวรรณคดี ได้แก่ วิทยานิพนธ์ ของปนัดดา สดุดีวิศิษฐ์ เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบ วรรณกรรมเด็กแนวแฟนตาซี ของ โรอัลด์ ดาห์ล กับ มิชาเอล เอนเดอ [17] ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบวรรณกรรม ของโรอัลด์ ดาห์ล กับ มิชาเอล เอนเดอ และศึกษาองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เหมือนและต่างกันของนักเขียนทั้ง 2 ท่าน อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงแง่มุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเด็กและสังคมอีกด้วย การบูรณาการระหว่างการศึกษาเชิงวรรณคดีและการศึกษาเชิงสังคม ได้แก่ วิทยานิพนธ์ ของกอบพร ธิรเจริญสกุล เรื่อง องค์ประกอบของแฟนตาซีในการนำเสนอปัญหาครอบครัวและปัญหาสิ่งแวดล้อมในนวนิยายชุด เดอะ สไปเดอร์วิก โครนิเคิลส์ ของ โทนี ดิเตอร์ลิซซี และฮอลลี แบล็ก [1] ซึ่งเป็นการศึกษาองค์ประกอบต่าง ๆ ในวรรณกรรมและศึกษาปัญหาต่าง ๆ ที่สะท้อนผ่านวรรณกรรมเรื่องนี้ การบูรณาการระหว่างการศึกษาเชิงสังคม การศึกษาเชิงวรรณคดีและการศึกษาเชิงนิเทศศาสตร์ ได้แก่ วิทยานิพนธ์ ของจิรารัตน์ ประยูร เรื่อง ลิตเติล บุตดา : ตะวันออกในมุมมองตะวันตก [18] โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแนวคิดบูรพาคตินิยมและเพื่อวิเคราะห์กลวิธีในการนำเสนอแนวคิดหลังอาณานิคมที่ปรากฏในวรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่อง ลิตเติล บุตดา และวิทยานิพนธ์ ของพีระดา สายบัว เรื่อง ญี่ปุ่นในความหลอน : วิฤติอัตลักษณ์ การสูญเสียและการโหยหาอดีต ในเรื่องเล่าแนวสยองขวัญญี่ปุ่นร่วมสมัย [19] ซึ่งมีการศึกษาถึงการโหยหาอดีต และการสร้างแฟนตาซีเกี่ยวกับความตาย การเกิดขึ้นของโลกคู่ขนาน ซึ่งนำไปสู่การสะท้อนให้เห็นถึงวิฤติอัตลักษณ์ของตัวละคร

เมื่อพิจารณาเป็นรายสถาบันพบวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาในเชิงบูรณาการศาสตร์ ดังนี้ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบจำนวน 6 เรื่อง แบ่งเป็น หลักสูตรอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวรรณกรรมเปรียบเทียบ จำนวน 5 เรื่อง และสาขาภาษาไทย จำนวน 1 เรื่อง และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง พบจำนวน 1 เรื่อง จากวิทยานิพนธ์ ของหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาทัศนศิลป์

ดังนั้น จากการศึกษาวิธีวิทยาในการศึกษาวรรณกรรมประเภทแฟนตาซี จะเห็นว่ามิ ในช่วงแรกมีการศึกษาเพียงกลุ่มวรรณกรรมที่เป็นตัวบทเท่านั้น แต่เมื่อการศึกษาเริ่มมีแพร่หลายมากขึ้น และสามารถข้ามศาสตร์ข้ามสาขาได้จึงมีการนำศาสตร์ต่าง ๆ มาประยุกต์เข้าด้วยกัน ทำให้การศึกษาในปัจจุบัน เป็นการศึกษา

เชิงบูรณาการมากขึ้น ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงการเปิดกว้างและการเชื่อมโยงกันของศาสตร์ต่าง ๆ ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาวิธีวิทยาที่ใช้ศึกษาวรรณกรรมประเภทแฟนตาซีในช่วงปี พ.ศ. 2530-2562 โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิทยานิพนธ์จากมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ โดยเก็บข้อมูลผ่านเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐที่มีการศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมประเภทแฟนตาซี พบว่า 1. สถาบันที่มีการศึกษาวรรณกรรมแฟนตาซีมากที่สุด คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวรรณกรรมเปรียบเทียบ รองลงมา คือ สาขาภาษาไทย ส่วนหลักสูตรที่พบรองลงมา คือ หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาที่พบ ได้แก่ สาขาการประชาสัมพันธ์ สาขาการสื่อสารมวลชนและสาขานิเทศศาสตรพัฒนาการ ส่วนสถาบันที่มีการพบรองลงมา คือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และสถาบันที่มีการศึกษาน้อยที่สุด คือ มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยทักษิณ 2. วิธีวิทยาในการศึกษาวรรณกรรมแฟนตาซีโดยแบ่งประเภทตามวิธีการที่ผู้จัดทำวิทยานิพนธ์ใช้ในการศึกษาพบ 5 วิธี ได้แก่ การศึกษาในเชิงวรรณคดีศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาองค์ประกอบของวรรณกรรมและกลวิธีการแต่ง ผู้ศึกษาพบว่า มีทั้งการศึกษาในวรรณกรรมไทยและต่างประเทศ พบวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐที่ใช้วิธีวิทยาในการศึกษาในเชิงวรรณคดีศึกษา จำนวน 6 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 33 มีการพบมากที่สุดในสถาบันของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 4 เรื่อง ซึ่งแต่ละเรื่องมีการใช้ทั้งการศึกษาเฉพาะเรื่อง เช่น การศึกษาเฉพาะฉากหรือตัวละครเพียงอย่างเดียว และการศึกษาหลายประเด็น เช่น ศึกษาองค์ประกอบรวมกับการศึกษากลวิธีด้วย ต่อมาการศึกษาในเชิงคติชนวิทยา จำนวน 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 6 ซึ่งเป็นการศึกษาในเรื่องของความเชื่อไม่ได้เป็นการนำทฤษฎีทางคติชนมาใช้ในการศึกษา ต่อมาการศึกษาในเชิงนิเทศศาสตร์ จำนวน 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 11 โดยใช้ข้อมูลทางนิเทศศาสตร์และวิธีการศึกษาที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการศึกษาวิธีการนำเสนอข้อมูลของนิเทศศาสตร์ ต่อมาคือ การศึกษาในเชิงศิลปกรรมศาสตร์ จำนวน 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 11 พบในมหาวิทยาลัยศิลปากรและสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ซึ่งเป็นการศึกษาโดยใช้ข้อมูลที่เป็นทัศนศิลป์ เพื่อศึกษาความเป็นแฟนตาซีในงานนั้น ๆ และประการสุดท้าย คือ การศึกษาโดยการบูรณาการศาสตร์ จำนวน 7 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 39 จากการศึกษาในประเด็นนี้ จะพบว่า มีการนำศาสตร์ต่าง ๆ มาศึกษาร่วมกันอย่างกว้างขวาง ได้แก่ การศึกษาในเชิงคติชนวิทยาร่วมกับการศึกษาในเชิงวรรณคดีศึกษา ที่เป็นการศึกษาโดยใช้วิธีวิทยาแบบคติชน คือ การใช้ดัชนีอนุภาค ของสติธ ทอมสันป์ ร่วมกับการศึกษาองค์ประกอบของนวนิยาย การศึกษาในเชิงศิลปกรรมศาสตร์และจิตวิเคราะห์ ซึ่งเป็นการศึกษาจิตวิเคราะห์ในการสร้างสรรค์ผลงานในเชิงแฟนตาซี เพื่อศึกษาเนื้อหาแฟนตาซีในงานจิตรกรรม และศึกษาความเชื่อมโยงของจิตใจกับผลงานนั้น ๆ

นอกจากนี้ยังพบว่า สถาบันที่มีการศึกษามากที่สุด คือ สถาบันจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีการศึกษาในหลายหลักสูตรการศึกษาและหลายสาขาวิชา เนื่องจากเป็นมหาวิทยาลัยที่อยู่ในส่วนกลาง มีบุคลากรมากมายและเปิดกว้างให้บัณฑิตมีการศึกษาที่กว้างขวาง จึงทำให้มีการบูรณาการข้ามศาสตร์เพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์

ได้มาก ส่วนมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ที่ไม่ได้มีการศึกษาแพนตาซีอย่างแพร่หลาย อาจจะด้วยเหตุผลที่ว่าไม่มีอาจารย์ที่มีความชำนาญในด้านนี้ หรืออาจจะมีความเชื่อที่ไม่เอื้อต่อการจัดทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับวรรณกรรมประเภทแพนตาซี แต่ก็ไม่ได้มีการปิดกั้นความคิดของผู้สนใจแต่อย่างใด และเหตุผลอีกประการ คือ วรรณกรรมแพนตาซีส่วนใหญ่ พบในงานเขียนประเภทนวนิยายมากที่สุด เพราะนวนิยายเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงได้ทุกเพศทุกวัย และเป็นงานเขียนที่ช่วยเสริมสร้างจินตนาการที่ดีให้แก่เด็ก และเหมาะสมแก่การนำมาศึกษาและตีความต่างจากข้อมูลประเภทอื่น ที่ผู้ศึกษาจะต้องเป็นผู้รอบรู้ศาสตร์อื่น ๆ เพื่อประกอบการศึกษา เพื่อให้ได้งานที่มีความชัดเจนและละเอียด ทำให้นวนิยาย เป็นกลุ่มข้อมูลที่ผู้วิจัยในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐนิยมนำมาศึกษามากที่สุด เนื่องจาก สาขาส่วนใหญ่ที่นำมาศึกษา คือ สาขาที่เกี่ยวกับวรรณกรรมเปรียบเทียบและสาขาภาษาไทย ซึ่งเป็นสาขาที่ต้องใช้การศึกษาโดยใช้วรรณกรรมเป็นเครื่องมือเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม เมื่อศึกษาวิธีวิทยาในการศึกษาวรรณกรรมประเภทแพนตาซี ในช่วงปี พ.ศ. 2530-2562 ทำให้เห็นถึงการนำวิธีวิทยาต่าง ๆ มาใช้ในการศึกษาวรรณกรรมประเภทแพนตาซี ที่ถึงแม้ว่าในช่วงแรกจะมีการศึกษาส่วนใหญ่ มุ่งศึกษาเพียงแค่นี้ในตัวบทเท่านั้น เนื่องจาก สถาบันที่มีการเปิดสอนสาขาที่สามารถจะใช้วรรณกรรมแพนตาซีได้มีเพียงสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวรรณคดีและวรรณกรรม แต่ต่อมา เมื่อมีการเปิดสาขาวิชาต่าง ๆ ที่สามารถนำวรรณกรรมแพนตาซีมาใช้ในการศึกษาได้ ทำให้มีการศึกษาแพนตาซีโดยใช้วิธีวิทยา ต่าง ๆ มากขึ้น ทั้งนิเทศศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ รวมไปถึงการใช้วิธีแบบการนำศาสตร์ต่าง ๆ มาบูรณาการเข้าด้วยกัน ทำให้การศึกษาวรรณกรรมแพนตาซีมีความละเอียด ชัดเจนและมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นและมีแนวโน้มว่า การศึกษาวรรณกรรมแพนตาซีจะมีความเป็นสหศาสตร์มากขึ้น หากผู้ศึกษาในสาขาวิชาที่เปิดให้มีการศึกษาโดยใช้ข้อมูลและวิธีวิทยาเกี่ยวกับวรรณกรรมแพนตาซีมีมากขึ้น ไม่เพียงแต่การศึกษาเฉพาะในสาขาภาษาไทย วรรณกรรมเปรียบเทียบเท่านั้น และเมื่อสาขาที่เปิดรับวรรณกรรมแพนตาซีมีมากขึ้น กลุ่มข้อมูลที่จะใช้ในการศึกษาภายหน้าก็必将มีความหลากหลายมากขึ้น ไม่เพียงแต่ในตัวบทนวนิยายเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้ถือเป็นการตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการศึกษาวรรณกรรมแพนตาซีเฉพาะมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐจากวิทยานิพนธ์ช่วงปี พ.ศ. 2530-2562 เท่านั้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] กอบพร ธิรเจริญสกุล. (2557). *องค์ประกอบของแพนตาซีในการนำเสนอปัญหาครอบครัวและปัญหาสิ่งแวดล้อมในนวนิยายชุด เดอะ สไปเดอร์วิก โครนิเคิลส์ ของ โทนี ดิเตอร์ลิชชี และฮอลลี แบล็ก* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [2] กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2524). *วรรณคดีวิจารณ์*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- [3] รัชนิกร รัชตรัตระกุล. (2549). *ฉากในจินตนิยายของแก้วแก้ว* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [4] จิรณีย์ วิมุตติสุข. (2550). *การใช้วรรณคดีไทยและวรรณกรรมพื้นบ้านในนวนิยายของแก้วแก้ว* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- [5] พรรณิกา จินกลับ. (2551). การศึกษาวิเคราะห์นวนิยายไทยที่นำเสนอการเดินทางข้ามเวลา [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่ 1] ไม้ได้ตีพิมพ์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- [6] สิทธา อุปกิต. (2553). พฤติกรรมตัวละครวัยรุ่นที่ปรากฏในนวนิยายบนอินเทอร์เน็ตและทัศนคติของผู้อ่าน [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่ 1] ไม้ได้ตีพิมพ์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [7] ปาริชาติ สุคนธ์พาณิชย์. (2545). แฮร์รี่ พอตเตอร์ : วรรณกรรมเพื่อพัฒนานิสัยการอ่าน [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่ 1] ไม้ได้ตีพิมพ์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [8] โอบุสสุมา ชุมพงศ์. (2555). โลกมหัศจรรย์ของคนตัวจิ๋วในวรรณกรรมแฟนตาซีสมัยใหม่ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่ 1] ไม้ได้ตีพิมพ์. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- [9] สะอาด รอดคง. (2533). วิเคราะห์นวนิยายเหนือธรรมชาติของแก้วแก้ว [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่ 1] ไม้ได้ตีพิมพ์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- [10] วิศิษฐ์ สุภาภรณ์. (2549). การสร้างสรรค์ภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์โดยใช้ทฤษฎีแฟนตาซี [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่ 1] ไม้ได้ตีพิมพ์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [11] อัปสร มีศิลป์. (2545). การถ่ายทอดความเป็นแฟนตาซีสำหรับเด็กในละครพื้นบ้านทางโทรทัศน์ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่ 1] ไม้ได้ตีพิมพ์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [12] ชีวภูมิ บุญวิจิตร. (2553). แสง-สีกับพื้นที่ใหม่ในงานแฟนตาซีของข้าพเจ้า [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่ 1] ไม้ได้ตีพิมพ์. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- [13] บงกช บัวชู. (2558). สนวนสนุกของฉัน [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่ 1] ไม้ได้ตีพิมพ์. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- [14] อวยพร แสงคำ. (2557). ลักษณะเด่นของนวนิยายไทยที่มีตัวละครเป็นครุฑและนาคร [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่ 1] ไม้ได้ตีพิมพ์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [15] สุกฤดา วิเศษ. (2554). วรรณกรรมเยาวชนชุด เซ็นจูรี่ ของ บีแอร์โดเมนโก บัคคา ลาริโอ : วรรณกรรมแนวแฟนตาซีกับนิเวศน์สำนัก [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่ 1] ไม้ได้ตีพิมพ์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [16] ศุภมาส ทวีโชติภัทร์. (2556). อเวจี สีชมพู [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่ 1] ไม้ได้ตีพิมพ์. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- [17] ปณิตดา สดุดิวิชัย. (2545). การศึกษาเปรียบเทียบ วรรณกรรมเด็กแนวแฟนตาซี ของ โรอัลด์ ดาห์ล กับ มิชาเอล เอนเดอ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่ 1] ไม้ได้ตีพิมพ์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [18] จิราวัฒน์ ประยูรวงษ์. (2545). ลิตเติล บุคคา : ตะวันออกในมุมมองตะวันตก [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่ 1] ไม้ได้ตีพิมพ์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [19] พีระดา สายบัว. (2559). ฝุ่นในความหลอน : วิถีอัตลักษณ์ การสูญเสียและการโหยหาอดีตในเรื่องเล่าแนวสยองขวัญญี่ปุ่นร่วมสมัย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่ 1] ไม้ได้ตีพิมพ์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.